

de vroedschap zette (terwijl ze tevens schepen naar Antwerpen zond, om de ballingen te water ordelijk vervoerd te krijgen) aan de Gortstraatpoort een ambtenaar neer, om naam en herkomst van ieder, die zich daar via Brabant aan kwam melden, nauwkeurig te registreeren ¹⁾. Helaas echter, de zoo ontstane lijsten zijn spoorloos verloren gegaan. Maar gelukkig hebben wij waardevolle plaatsvervangers ervan in de lidmatenboeken der Kerk. Welnu, wat bewijzen die? Dat alleen reeds in de jaren 1584, 1585 en 1586 door niet minder dan respectievelijk vier honderd, elfhonderd vijf en vijftig en elf honderd vijftig zuid-nederlandsche uitgewekenen voor het eerst aan het H. Avondmaal werd deelgenomen ²⁾. Geen wonder werkelijk dat Leicester het 't volgend jaar noodzakelijk achtte de autoriteiten er eens aan te herinneren, dat men in de drukte toch niet vergeten moest zich ervan te vergewissen, of al die binnenkomers wel van een pas waren voorzien ³⁾.

Zoo van stad tot stad verder gaand komen wij bij het laatste tweetal plaatsen, waarover ons nauwkeurige gegevens ten dienste staan: Haarlem en Rotterdam. Dank zij een Memoriael vande overkomste der Vlamingen, dat ter plaatse nog altoos in de stads-bibliotheek aanwezig is, weten we dat eerstgenoemde reeds in het laatste kwartaal van 1578, nadat op den 1en October van dat jaar Parma's zegetocht met de verovering van Meessen was begonnen, van daar uit door vijftien gezinnen is bevolkt; dat daar in 1579 nog zeven en twintig andere bij zijn gekomen; en dat tusschen 1580 en 1587 dat getal toen nog weer eens met zes à zevenhonderd families, dat is dus toch zeker met een drie en een half duizend personen vermeerderd is ⁴⁾. En wat

¹⁾ J. H. DE STOPPELAAR, *Balthasar de Moucheron* ('s-Grav. 1901) bldz. 37, 38.

²⁾ F. NAGTGLAS, *De algemeene kerkeraad der Nederlandsch Hervormde Gemeente te Middelburg* (Middelb. 1860), bldz. 9. Uit een, uit de stadsrekeningen opgemaakte lijst van poortergeld-ontvangsten ten gemeente-archiefe blijkt, dat als burger werden ingeschreven in 1580: 59 personen (waarvan 26 uit Zuid-Nederland), in 1581: 53(37); 1582: 65(38); 1583: 108(51); 1584: 141(93); 1585: 187(118); 1586: 280(225); 1587: 171(140); 1588: 112(87); 1589: 189(149); 1590: 154(106); 1591: 137(104). Geen wonder dat de stad in dien tijd moest worden uitgelegd; zie E. VAN METEREN, *Historie* ('s-Grav. 1623) fo. 308.

³⁾ Gemeente-archief te Vlissingen no. 242.

⁴⁾ J. L. M. EGGEN, *a. w.*, bldz. 217—222 geeft er een afdruck van.